

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2023.7.17>

CHARAKTERYSTYKA PRZEDMIOTOWA INSTYTUCJONALNEGO MECHANIZMU REALIZACJI POLITYKI PAŃSTWA W ZAKRESIE WYKRYWANIA, POSZUKIWAŃ I ZARZĄDZANIA AKTYWAMI

Olena Duma

*zwycięzca wydziału prawa administracyjnego, karnego i procesu
Międzynarodowego Uniwersytetu Biznesu i Prawa (Cherson, Ukraina)*

ORCID ID: 0009-0007-3168-7748

duma_ol@ukr.net

Adnotacja. Celem artykułu jest przeprowadzenie przedmiotowej charakterystyki instytucjonalnego mechanizmu realizacji polityki państwa w zakresie identyfikacji, poszukiwania i zarządzania majątkiem we współczesnych warunkach na Ukrainie. Badanie określonego celu artykułu przeprowadzono przy użyciu dialektycznych metod wiedzy naukowej, wykorzystania metod analizy i syntezy, wnioskowania logicznego, metody systemowo-strukturalnej oraz metody prognozowania. Stwierdzono, że zdefiniowanie systemu przedmiotów przeszukania mienia uzyskanego w sposób nielegalny wymaga rozgraniczenia aparatu kategorycznego związanego z ustaleniem treści pojęć „poszukiwanie”, „wykrywanie” mienia oraz „zarządzanie” aktywów. Ustalono, że działania podmiotów mające na celu uniemożliwienie obrotu nielegalnie uzyskanym majątkiem wymagają nie tylko poszukiwania takich przedmiotów, ale także ich zajęcia, w przypadku uzasadnienia jest to logiczny proces dopełniający interakcję uczestników obrady. Zasadne jest, że jednym z priorytetów realizacji polityki państwa w zakresie identyfikacji, poszukiwania i zarządzania mieniem, co wymaga refleksji legislacyjnej poprzez uzupełnienie art. 1 ustawy Ukrainy „O Narodowej Agencji Ukrainy ds. Identyfikacji”, Poszukiwanie i zarządzanie mieniem uzyskanym z korupcji i innych przestępstw” w zakresie obowiązków ARiMR ustala się wymóg zachowania ekonomicznej efektywności wykorzystania tego mienia. Na podstawie analizy struktury przedmiotowej stosunków zarządzania majątkiem, obecności pierwotnych i wtórnych uczestników stosunków prawnych w celu realizacji polityki państwa w zakresie wykrywania, wyszukiwania i zarządzania aktywami, czy też istnienia relacji kierowniczych i podzarządczych był zdeterminowany. Uzasadniono, że w ramach realizacji polityki państwa w zakresie wykrywania, poszukiwania i zarządzania mieniem głównym zarządcą jest Narodowa Agencja, natomiast funkcje podzarządzania mieniem powierzone są innym uczestnikom tej czynności prawnej. relacje – osoby fizyczne-przedsiębiorcy lub osoby prawne o różnej formie organizacyjno-prawnej działające na podstawie umowy zawartej w postępowaniu o ogłoszenie konkursu i oferty publicznej.

Słowa kluczowe: reżim prawny, majątek, własność publiczna, skład przedmiotowy, zarządzanie majątkiem, warunki.

SUBJECTIVE CHARACTERISTICS OF THE INSTITUTIONAL MECHANISM FOR THE IMPLEMENTATION OF THE STATE POLICY ON FINDING, TRACING AND MANAGEMENT OF ASSETS

Olena Duma

*Applicant at the Department of Administrative and Criminal Law and Procedure,
International University of Business and Law (Kherson, Ukraine)*

ORCID ID: 0009-0007-3168-7748

duma_ol@ukr.net

Abstract. The purpose of the article is to carry out the subject characteristics of the institutional mechanism for the implementation of state policy in the field of identification, search and management of assets in modern conditions in Ukraine. The study of the defined purpose of the article was carried out using dialectical methods of scientific knowledge, the use of methods of analysis and synthesis, logical inferences, the system-structural method and the method of forecasting. It has been found that the definition of the system of subjects for the search of assets obtained by illegal means requires the delimitation of the categorical apparatus associated with establishing the content of the concepts of "search", "detection" of assets and "management" of assets. It was determined that the activity of subjects to prevent the circulation of assets obtained illegally requires not only the search for such objects, but also the imposition of an arrest on them, in the case of justification, is a logical process that completes the interaction of the participants in the proceedings. It is well-founded that one of the priorities of the implementation of state policy in the field of identification, search and management of assets, which requires legislative reflection by supplementing Article 1 of the Law of Ukraine "On the National Agency of Ukraine on Identification, Search and Management of Assets Obtained from Corruption and Other Crimes", the requirement to comply with the economic efficiency of the use of such assets is established in the scope of ARMA's duties. Based on the analysis of the subject structure of asset management relations, the presence of primary and secondary participants in legal relations for the implementation of state policy in the field of asset detection, search and management, or the existence of management and sub-management relations was determined. It is substantiated that within the framework of the implementation of state policy in the field of detection, search and management of assets, the primary manager is the National Agency, while the functions of sub-management of assets are entrusted to other participants of such legal relations – natural persons-entrepreneurs, or legal entities of various organizational and legal forms operating on the basis of the contract concluded in the procedure of announcing the competition and public offer.

Key words: legal regime, property, public property, subject composition, asset management, conditions.

СУБ'ЄКТНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТИТУЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ВІЯВЛЕННЯ, РОЗШУКУ ТА УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ

Олена Дума

здобувач кафедри адміністративного, кримінального права і процесу

Міжнародного університету бізнесу і права (Херсон, Україна)

ORCID ID: 0009-0007-3168-7748

duma_ol@ukr.net

Анотація. Метою статті визначено здійснення суб'єктної характеристики інституційного механізму здійснення державної політики у сфері виявлення, розшуку та управління активами в сучасних умовах в Україні. Дослідження визначеної мети статті здійснено за допомогою використання діалектичних методів наукового пізнання, застосування методів аналізу та синтезу, логічних умовиводів, системно-структурного методу та методу прогнозування. З'ясовано, що визначення системи суб'єктів із пошуку активів, здобутих протиправним шляхом, вимагає розмежування категоріального апарату, пов'язаного із встановленням змісту понять «розшук», «виявлення» активів та «управління» активами. Визначено, що діяльність суб'єктів із запобігання обігу активів, здобутих протиправним шляхом, вимагає не лише пошуку таких об'єктів, але і накладення на них арешту, у разі обґрунтованості є логічним процесом, що завершує взаємодію учасників провадження. Обґрунтовано, що одним із пріоритетів діяльності із здійснення державної політики у сфері виявлення, розшуку та управління активами, що вимагає законодавчого відображення шляхом доповнення статті 1 Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів», є закріплення у колі обов'язків АРМА вимоги дотримання економічної ефективності використання таких активів. На підставі здійсненого аналізу суб'єктного складу відносин із управління активами визначено наявність первинних та вторинних учасників правовідносин із здійснення державної політики у сфері виявлення, розшуку та управління активами, або наявність відносин управління та субуправління. Обґрунтовано, що в межах здійснення державної політики у сфері виявлення, розшуку та управління активами первинним управлінцем є Національне агентство, тоді як функції субуправління активами покладаються на інших учасників таких правовідносин – фізичних осіб-підприємців, або юридичних осіб різних організаційно-правових форм, що функціонують на підставі договору, укладеного в порядку оголошення конкурсу та публічної оферти.

Ключові слова: правовий режим, майно, публічне майно, суб'єктний склад, управління активами, умови.

Постановка проблеми. Вивчення реалізації державної політики у сфері виявлення, розшуку та управління активами, здобутих внаслідок корупційних та інших пов'язаних із корупцією правопорушень, вимагає звернення дослідницької уваги до питання визначення суб'єктного складу таких правовідносин.

Визначення системи суб'єктів із пошуку активів, здобутих протиправним шляхом, вимагає розмежування категоріального апарату, пов'язаного із встановленням змісту понять «розшук», «виявлення» активів та «управління» активами. Згідно із чинним законодавством України встановлено, що під «виявленням» активів необхідно розумітися «діяльність із встановлення факту існування активів, на які може бути накладено арешт у кримінальному провадженні, чи у справі про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави» (Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, 2015).

Здійснення процесу виявлення активів вимагає налагодження ефективних взаємозв'язків та взаємодії органів публічної адміністрації галузевої та міжгалузевої компетенції з приводу з об'єктом, що має забезпечити реалізацію функціональних завдань, які стоять у сфері виявлення, розшуку та управління активами.

Стан наукової розробки проблеми. Вивчення наукових та практичних проблем реалізації інституційного механізму реалізації державної політики у сфері виявлення, розшуку та управління активами здійснювалось у наукових розробках таких вчених, як: О. Ю. Бусол, А. М. Давидюк, А. О. Кладченко, Р.І. Крамар, М. І. Хавронюк, О. І. Пархоменко-Куцевіл та інших, але при цьому триваючі реформування даної сфери публічно-управлінських відносин вимагають звернення дослідницької уваги додатково.

Метою статті є здійснення суб'єктної характеристики інституційного механізму здійснення державної політики у сфері виявлення, розшуку та управління активами в сучасних умовах в Україні.

Виклад основного матеріалу. Функціональне спрямування у сфері здійснення діяльності, пов'язаної із виявленням, розшуком та управлінням активами, може супроводжуватися дотриманням процедури арешту активів, що корелюється із вимогами ст. 1 Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» (Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, 2015). Таким чином, діяльність суб'єктів із запобігання обігу активів, здобутих протиправним шляхом, вимагає не лише пошуку таких об'єктів, але і накладення на них арешту, у разі обґрунтованості є логічним процесом, що завершує взаємодію учасників провадження. Така ідея підтримана у ряді наукових розробок, де обґрунтовується, що зміст здійснення державної політики із розшуку, виявлення та управління (менеджменту) активами, своїм кінцевим результатом має впровадження ідеї по арешту майна (Давидюк, 2020: 54), де як зазначається у працях А.М. Давидюк важливе значення має кримінально-правова складова здійснення функції із забезпечення вимог фінансової та економічної безпеки держави (Давидюк, 2020: 54).

Аналіз суб'єктного складу відносин із управління активами посвідчує наявність первинних та вторинних учасників таких правовідносин, або наявність відносин управління та субуправління. Категорія «субуправління» є більш вживаною в межах цивільно-правових відносин, але при цьому такою, що набуває поширення в межах адміністративних правовідносин. Термін «субуправління» може використовуватися в різних контекстах і мати різні значення. Зазвичай, «субуправління» може означати додатковий, вторинний рівень управління, який функціонує в рамках загальної системи управління. Субуправління в межах корпоративних відносин розуміється як управління підрозділом або дочірньою компанією в рамках більшої компанії. Наприклад, якщо компанія має декілька підрозділів, то один з них може вважатися «субуправлінням» в рамках загальної структури. Субуправління в державному секторі може вказувати на управління окремим міністерством чи відомством, що функціонує в межах реалізації функцій держави. Наприклад, субуправління може включати ЦОВВ та інші адміністративні органи, відповідальні за конкретні галузі, такі як освіта, охорона здоров'я або транспорт. Субуправління в науковому чи дослідницькому контексті може вказувати на окремий науковий підрозділ або групу, яка спеціалізується на певних аспектах дослідження. Таким чином, загальний сенс «субуправління» визначається контекстом, в якому він використовується.

В межах здійснення державної політики у сфері виявлення, розшуку та управління активами первинним управлінцем є Національне агентство, тоді як функції субуправління покладаються на інших учасників таких правовідносин – фізичних осіб-підприємців, або юридичних осіб різних організаційно-правових форм, що функціонують на підставі договору, укладеного в порядку оголошення конкурсу та публічної оферти.

З врахуванням того, що функціонально здійснення державної політики у сфері виявлення, розшуку та управління активами має переслідувати не лише мету збереження такого майна, але і створення умов до збагачення збільшення публічних фінансових ресурсів. Досягнення таких цілей входить до сфери компетенційних обов'язків Національного агентства, АРМА, та інших уповноважених органів.

Таким чином, одним із пріоритетів діяльності із здійснення державної політики у сфері виявлення, розшуку та управління активами, що вимагає законодавчого відображення шляхом доповнення статті 1 Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів», є закріплення у колі обов'язків АРМА вимоги дотримання економічної ефективності використання таких активів.

Суміжні повноваження із видання нормативних актів, спрямованих на реалізацію повноважень із здійснення державної політики у сфері виявлення, розшуку та менеджменту активами виконуються СБУ (Про Службу безпеки України, 1992). Зокрема, згідно із пунктом 8 частини другої статті 25 Закону України від 25 березня 1992 року № 2229-ХІІ СБУ уповноважене на ініціювання в судовому порядку розгляду процедури із забезпечення доступу до «активів, що пов'язані з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням, за зверненням особи, яка може документально підтвердити наявність виняткових умов, викладених у відповідних резолюціях Ради Безпеки ООН, або потреби в покритті основних та надзвичайних витрат (Про Службу безпеки України, 1992).

До кола суб'єктів, наділених із здійснення повноважень із реалізації державної політики у сфері виявлення, розшуку та управління активами відноситься також НАБУ (Про Національне антикорупційне бюро України, 2014; Знешкодити та запобігти. Очищуємо владу від корупції заради побудови та розвитку успішного суспільства та ефективної держави, 2022). Згідно із вимогами чинного законодавства України НАБУ має виконувати обов'язки із вжиття заходів по «виявленню необґрунтованих активів та збору доказів їх необґрунтованості», що є підставою для формування матеріалів справи та їх передачі до САП з метою вирішення питання про пред'явлення позову про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави (п. 10 ч. 1 ст. 16 Закону України від 14 жовтня 2014 року № 1698-VII (Про Національне антикорупційне бюро України, 2014)).

У системі суб'єктів реалізації державної політики у сфері виявлення, розшуку та управління активами важливе значення має САП, як складова Офісу Генерального прокурора України (Про затвердження Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Офісу Генерального прокурора, 2020). До сфери компетенційних повноважень Генерального прокурора відноситься вирішення питань із здійснення публічно-управлінських обов'язків із вилучення активів відносяться видання наказів, що має функціональне спрямування із забезпечення виконання Конституції та законів України (ч. 2 ст. 9 Закону України «Про прокуратуру» (Про прокуратуру, 2014).

Статус САП регулюється згідно із положеннями статті 8¹ Закону України «Про прокуратуру». Відповідно до змісту чинного законодавства України визначено, що організаційно-правова форма САП визначається як юридична особа публічного права (ч. 1 ст. 8-1 Закону України «Про прокуратуру» (Про прокуратуру, 2014)), що має відокремлене майно, яке за своєю формою є державною власністю; реалізація майнової відокремленості статусу юридичної особи відбувається через створення для САП окремих рахунків в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, а також наданням САП їх власної окремої печатки із зображенням Державного Герба України. Реалізація повноважень САП через функціонування підрозділів із забезпечення документообігу, режимно-секретної роботи, управління персоналом, внутрішнього контролю та інші підрозділів.

САП виконують такі функціональні обов'язки, як: «1) здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування Національним антикорупційним бюро України; 2) підтримання державного обвинувачення в суді у відповідних провадженнях;

3) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених чинним законодавством України і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями, а також представництво у межах компетенції інтересів держави у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави» (ст. 8-1 Закону України «Про прокуратуру» (Про прокуратуру, 2014)).

Контроль за діяльністю АРМА відноситься до повноважень НАБУ, що є уповноваженим на здійснення досудового розслідування у справах, де об'єктом є вчинення зловживань владою з боку посадових осіб Національного агентства (ВАКС знову продовжив строки розслідування справи ексголови АРМА Янчука, 2022). Справи про зловживання владою розглядаються Вищим антикорупційним судом (Про Вищий антикорупційний суд, 2018; ВАКС ще на 2 місяці продовжив дію запобіжного заходу для Коболева, 2023).

Висновок. Отже, система спеціальних суб'єктів із здійснення державної політики у сфері виявлення, розшуку та управління активами здійснює компетенційні повноваження через видання нормативних актів, індивідуальних адміністративних актів, адміністративних договорів, що відповідає стандартам Резолюції (77) 31 Комітету міністрів Ради Європи державам— членам про захист особи відносно актів адміністративних органів (Резолюція (77) 31 Комітету міністрів Ради Європи державам членам про захист особи відносно актів адміністративних органів, 1977).

Здійснений аналіз суб'єктного складу відносин із управління активами посвідчує наявність первинних та вторинних учасників таких правовідносин, або наявність відносин управління та субуправління. Таким чином, в межах здійснення державної політики у сфері виявлення, розшуку та управління активами первинним управлінцем є Національне агентство, тоді як функції субуправління активами покладаються на інших учасників таких правовідносин – фізичних осіб-підприємців, або юридичних осіб різних організаційно-правових форм, що функціонують на підставі договору, укладеного в порядку оголошення конкурсу та публічної оферти.

Література:

1. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів: Закон України від 10 листопада 2015 року № 772-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 1. Ст. 2.
2. Давидюк А.М. Правове забезпечення публічного адміністрування у сфері виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. ... 12.00.07. Тернопіль, 2020. 204 с.
3. Про Службу безпеки України: Закон України від 25 березня 1992 року № 2229-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>
4. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>
5. Знешкодити та запобігти. Очищуємо владу від корупції заради побудови та розвитку успішного суспільства та ефективної держави. Офіційний сайт Національного антикорупційного бюро України. URL: <https://nabu.gov.ua>
6. Про затвердження Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Офісу Генерального прокурора : Наказ Офісу Генерального прокурора України від 05 березня 2020 року № 125. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0125905-20#Text>
7. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 2–3. Ст. 12.
8. ВАКС знову продовжив строки розслідування справи ексголови АРМА Янчука. 2022. 18 жовтня. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/10/18/novyna/polityka/vaks-znovu-prodovzhyv-stroky-rozsliduvannya-spravy-eksholovy-arma-yanchuka>
9. Про Вищий антикорупційний суд : Закон України від 7 червня 2018 року № 2447-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19#Text>
10. ВАКС ще на 2 місяці продовжив дію запобіжного заходу для Коболева. *Економічна правда*. 2023. 10 серпня. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/08/10/703087/>
11. Резолюція (77) 31 Комітету міністрів Ради Європи державам членам про захист особи відносно актів адміністративних органів від 28 вересня 1977 р. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід та пропозиції для України [автор-упорядник В. П. Тимошук]. К. : Факт, 2003. С. 469–479.

References:

1. Pro Natsionalne ahentstvo Ukrainy z pytan vyivlennia, rozshuku ta upravlinnia aktyvamy, oderzhanymy vid koruptsiinykh ta inshykh zlochyniv [On the National Agency of Ukraine for Identification, Search and Management of Assets Obtained from Corruption and Other Crimes]: Zakon Ukrainy vid 10 lystopada 2015 roku № 772-VIII. Vidomosti Verkhovnoi Rady. 2016. № 1. St. 2. [in Ukrainian]
2. Davydiuk, A.M. (2020) Pravove zabezpechennia publicnogo administruvannia u sferi vyivlennia, rozshuku ta upravlinnia aktyvamy, oderzhanymy vid koruptsiinykh ta inshykh zlochyniv [Legal support of public administration in the field of detection, search and management of assets obtained from corruption and other crimes]. Dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia kandydata yurydychnykh nauk. ... 12.00.07. Ternopil. 204 s. [in Ukrainian]
3. Pro Sluzhbu bezpeky Ukrainy [On the Security Service of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 25 bereznia 1992 roku № 2229-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text> [in Ukrainian]
4. Pro Natsionalne antykoruptsiine biuro Ukrainy [About the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 14 zhovtnia 2014 roku № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text> [in Ukrainian]

5. Zneshkodyty ta zapobihy. Ochyshchuiemo vladu vid koruptsii zarady pobudovy ta rozvytku uspishnoho suspilstva ta efektyvnoi derzhavy [To neutralize and prevent. We cleanse the government of corruption for the sake of building and developing a successful society and an effective state]. Ofitsiinyi sait Natsionalnoho antykoruptsiinoho biuro Ukrainy. URL: <https://nabu.gov.ua> [in Ukrainian]
6. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Spetsializovanu antykoruptsiinu prokuraturu Ofisu Heneralnoho prokurora [On approval of the Regulation on the Specialized Anti-Corruption Prosecutor's Office of the Prosecutor General's Office]: Nakaz Ofisu Heneralnoho prokurora Ukrainy vid 05 bereznia 2020 roku № 125. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0125905-20#Text> [in Ukrainian]
7. Pro prokuraturu [About the Prosecutor's Office]: Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 r. Vidomosti Ver-khovnoi Rady Ukrainy. 2015. No 2–3. St. 12 [in Ukrainian]
8. VAKS znovu prodovzhyv stroky rozsliduvannia spravy eksholovy ARMA Yanchuka [VAKS once again extended the deadline for the investigation of the case of ex-head of ARMA Yanchuk]. 2022. 18 zhovtnia. URL.: <https://www.slovoidilo.ua/2022/10/18/novyna/polityka/vaks-znovu-prodovzhyv-stroky-rozsliduvannya-spravy-eksholovy-arma-yanchuka> [in Ukrainian]
9. Pro Vysychyi antykoruptsiinyi sud [About the High Anti-Corruption Court]: Zakon Ukrainy vid 7 chervnia 2018 roku № 2447-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19#Text> [in Ukrainian]
10. VAKS shche na 2 misiatsi prodovzhyv diu zapobizhnoho zakhodu dlia Kobolieva [VAKS extended the preventive measure for Kobolev for another 2 months]. Ekonomichna pravda. 2023. 10 serpnia. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/08/10/703087/> [in Ukrainian]
11. Rezoliutsiia (77) 31 Komitetu ministriv Rady Yevropy derzhavam chlenam pro zakhyst osoby vidnosno aktiv administratyvnykh orhaniv vid 28 veresnia, 1977 [Resolution (77) 31 of the Committee of Ministers of the Council of Europe to the member states on the protection of individuals in relation to the acts of administrative bodies]. Administratyvna protsedura ta administratyvni posluhy. Zarubizhnyi dosvid ta propozytsii dlia Ukrainy [avtor-uporiadnyk V. P. Tymoshchuk]. K. : Fakt, 2003. S. 469–479 [in Ukrainian]